

ALLE SPROG ER SVÆRE, **MEN DANSK ER MÅSKE LIDT SVÆRERE END ANDRE**

Fabio Trecca

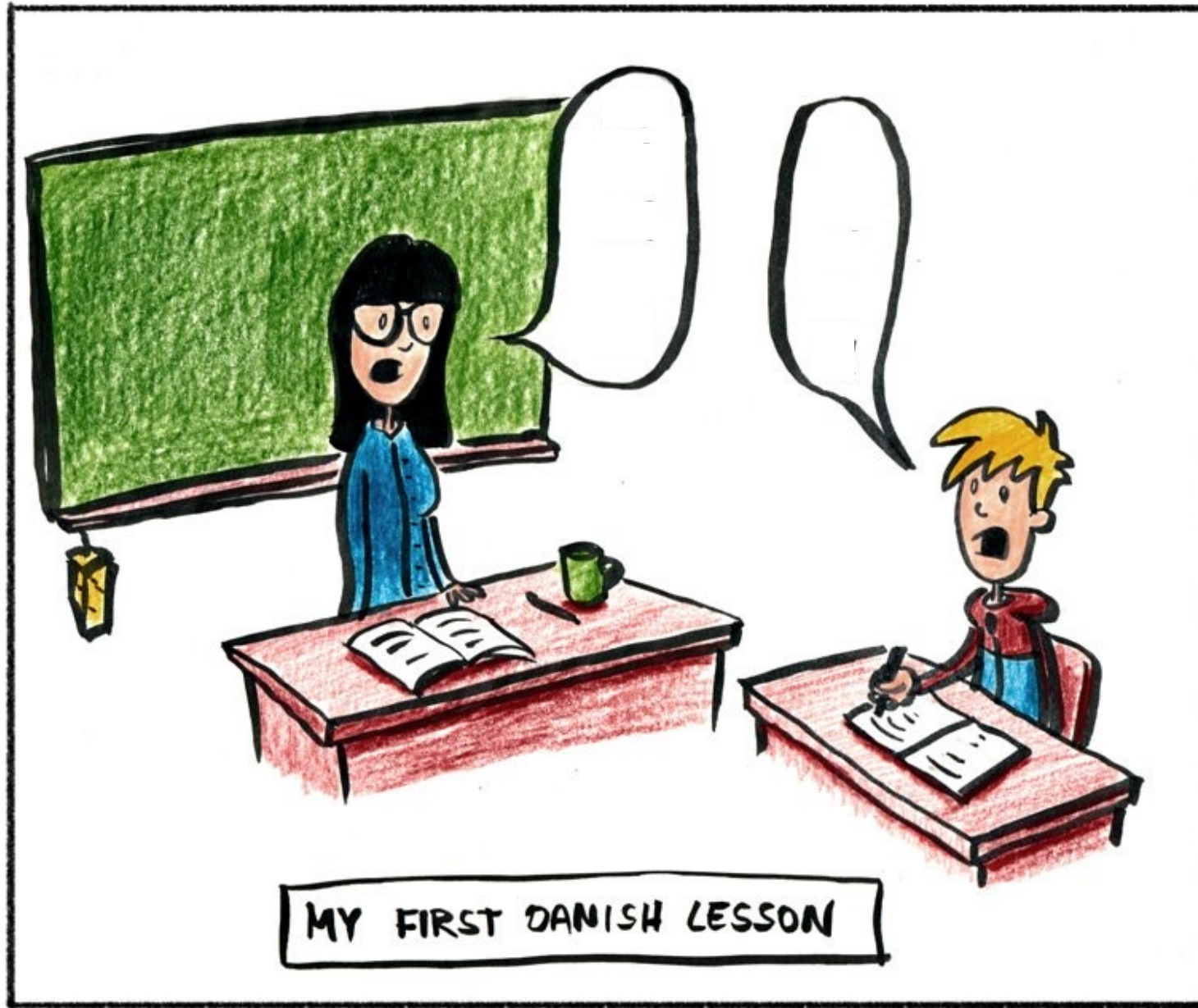
Seniorforsker, TrygFondens Børneforskningscenter &

Institut for Kommunikation og Kultur

Aarhus Universitet

‣ Danskerne [...] presser ordene frem som om de skal til at hoste, og [...] vender ordene i struben, før de kommer ud. Og de fordrejer munden, når de taler, de vrider og vrænger den ved at trække overlæben til venstre og underlæben til højre, idet de mener, at det er en særlig pryd og glæde at gøre sådan.

THEEPIEVENTS.COM

© MATTHIAS PARCHETTA

LIFE IN DENMARK

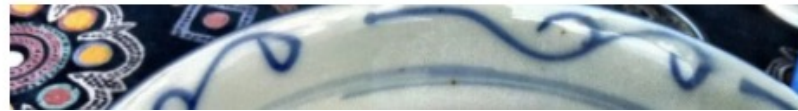
The Danish language's irritable vowel syndrome

JENNIFER BULEY
JULY 20TH, 2017

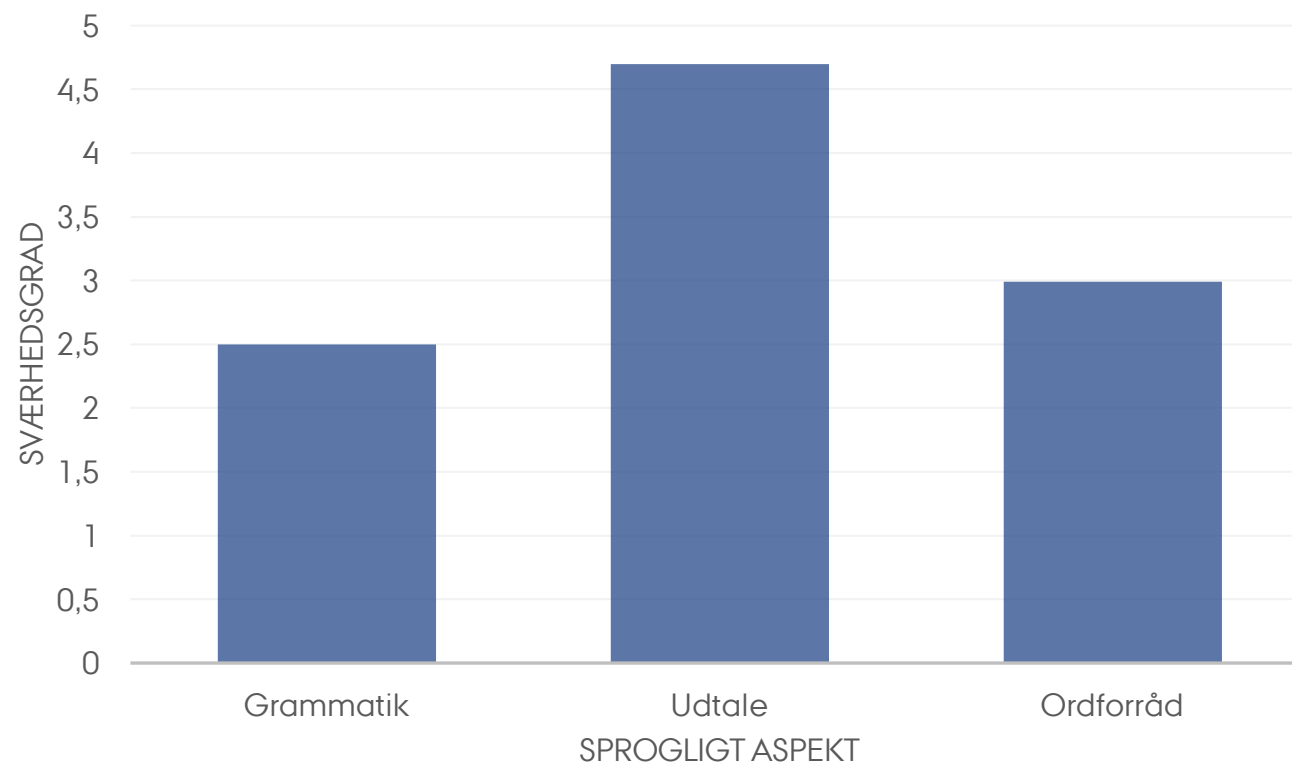
SHARE

This article is more than 6 years old.

An overabundance of vowel sounds makes Danish a difficult language to learn – even for Danish children, say linguists

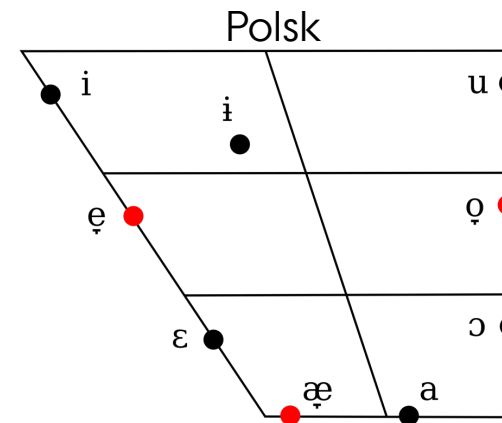
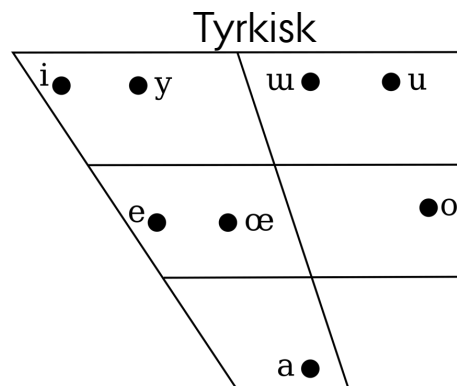
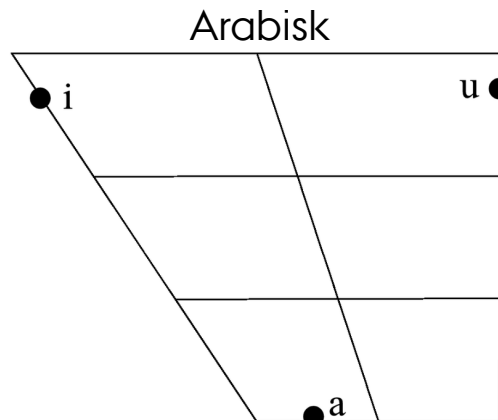
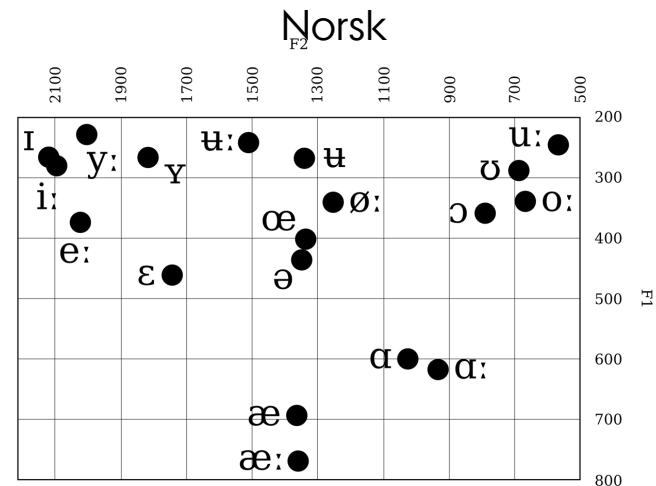
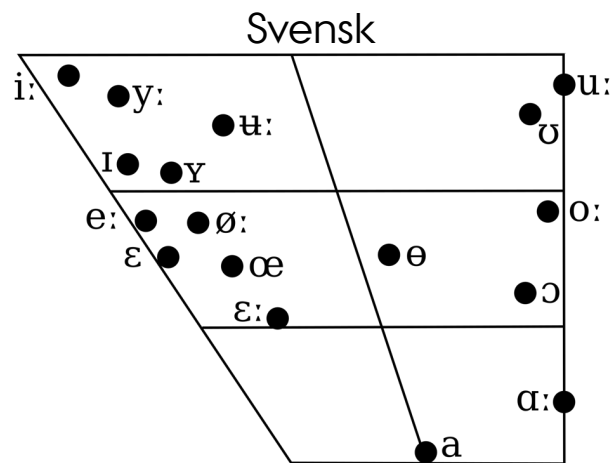
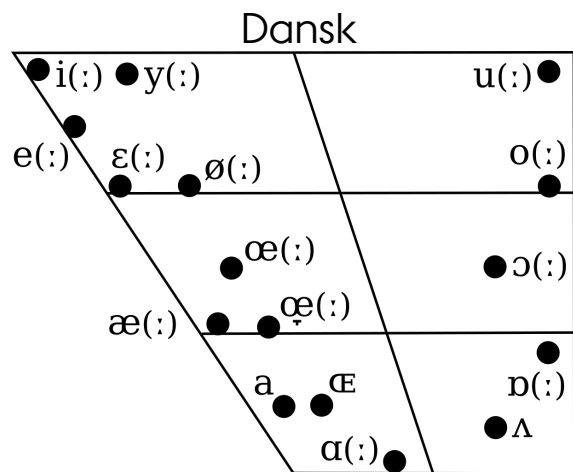
Hvilke aspekter af det danske sprog er sværest at lære?

Jespersen & Hejné (2019)

ÅRSAGER TIL SLØRET UDTALE

- Stort vokalinventar

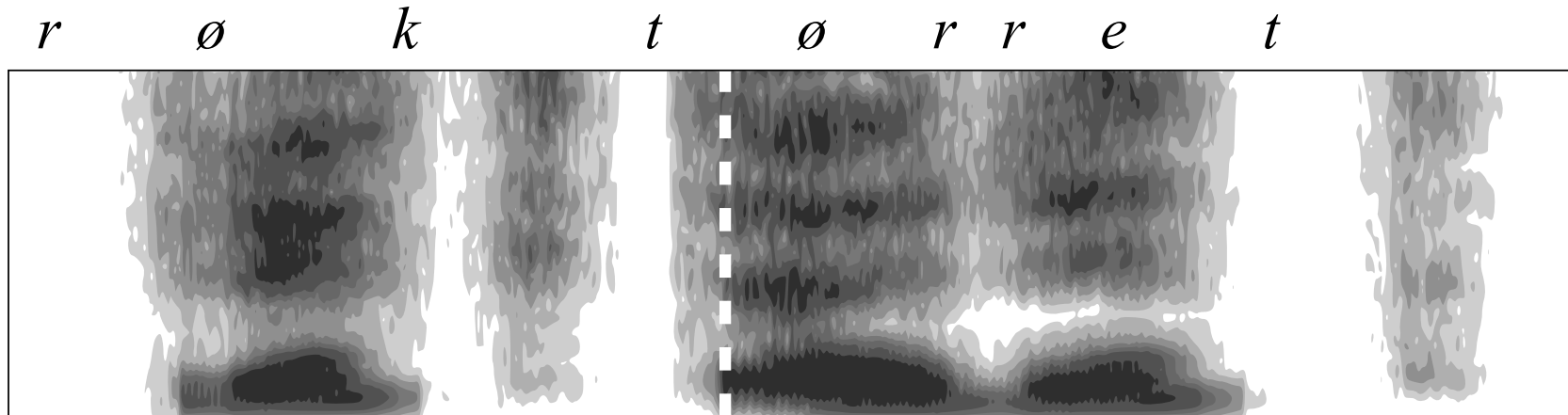
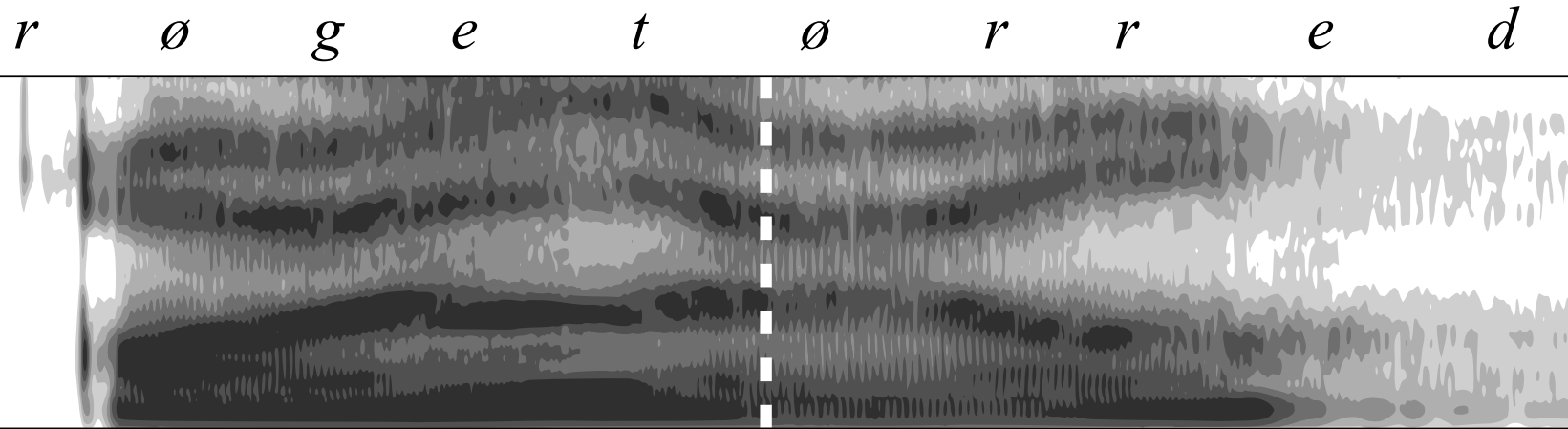

ÅRSAGER TIL SLØRET UDTALE

- Stort vokalinventar
- Svækkelse af konsonanter til vokalagtige lyde
- Tab af tryksvage vokaler
- → Lange vokalagtige lydsekvenser
- → Uklare ord- og stavelsesgrænser
- → 1 ud af 4 stavelser forsvinder i daglig tale

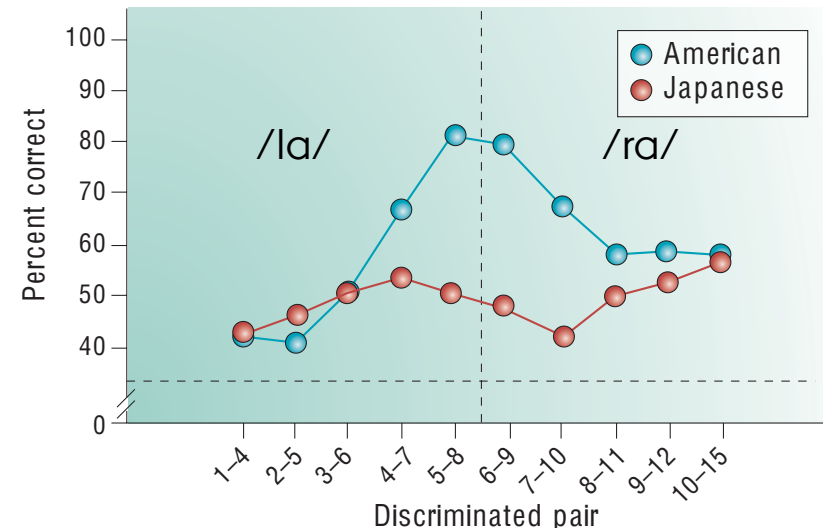
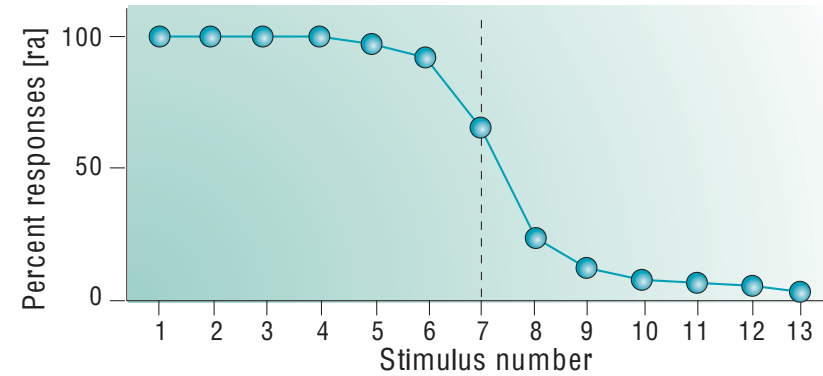
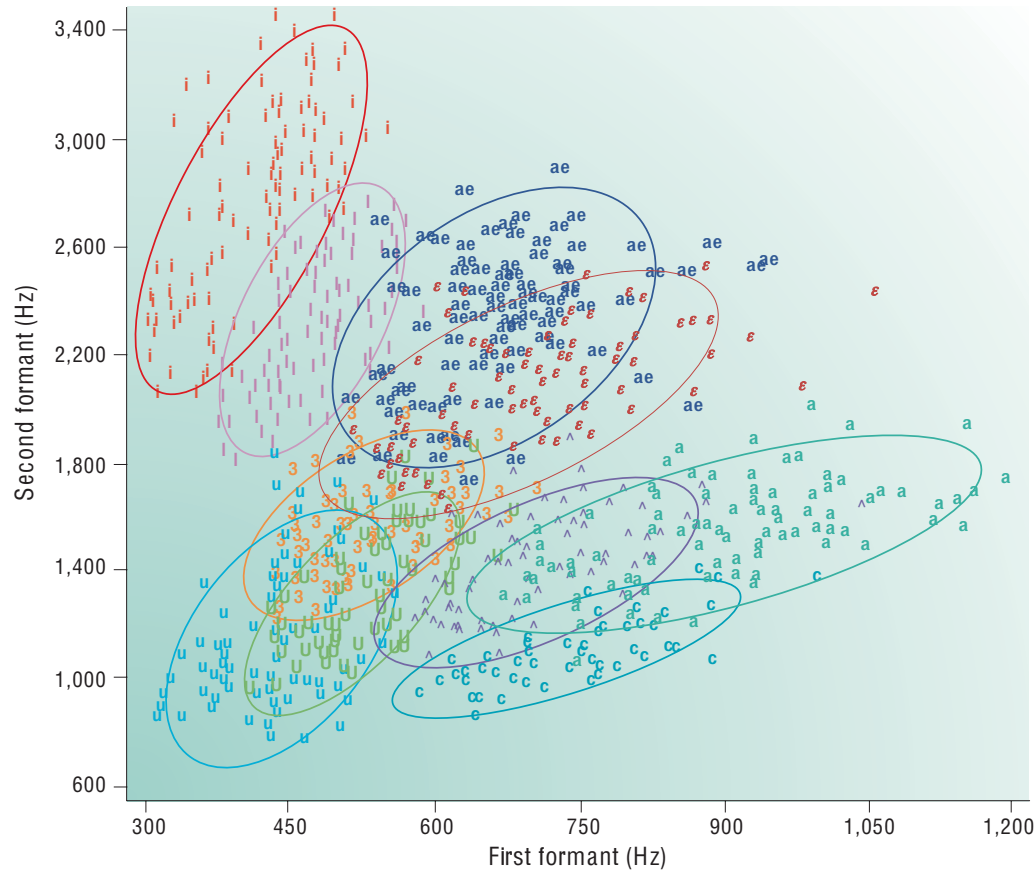
Svensk	Dansk
baka ['ba:ka]	bage ['bæ:jə]
gata ['ga:ta]	gade ['gæ:ðə]
dag [da:g]	dag [dæʔ]
går [go:r]	går [gø:ʔ]
söta ['so:ta]	søde ['søðə]

FONETISK REDUKTION PÅ DANSK

“STATISTISK LÆRING”

- Børn opdager mønstre og regelmæssigheder i sproget, generaliserer derfra

Kuhl (2004)

“STATISTISK LÆRING”

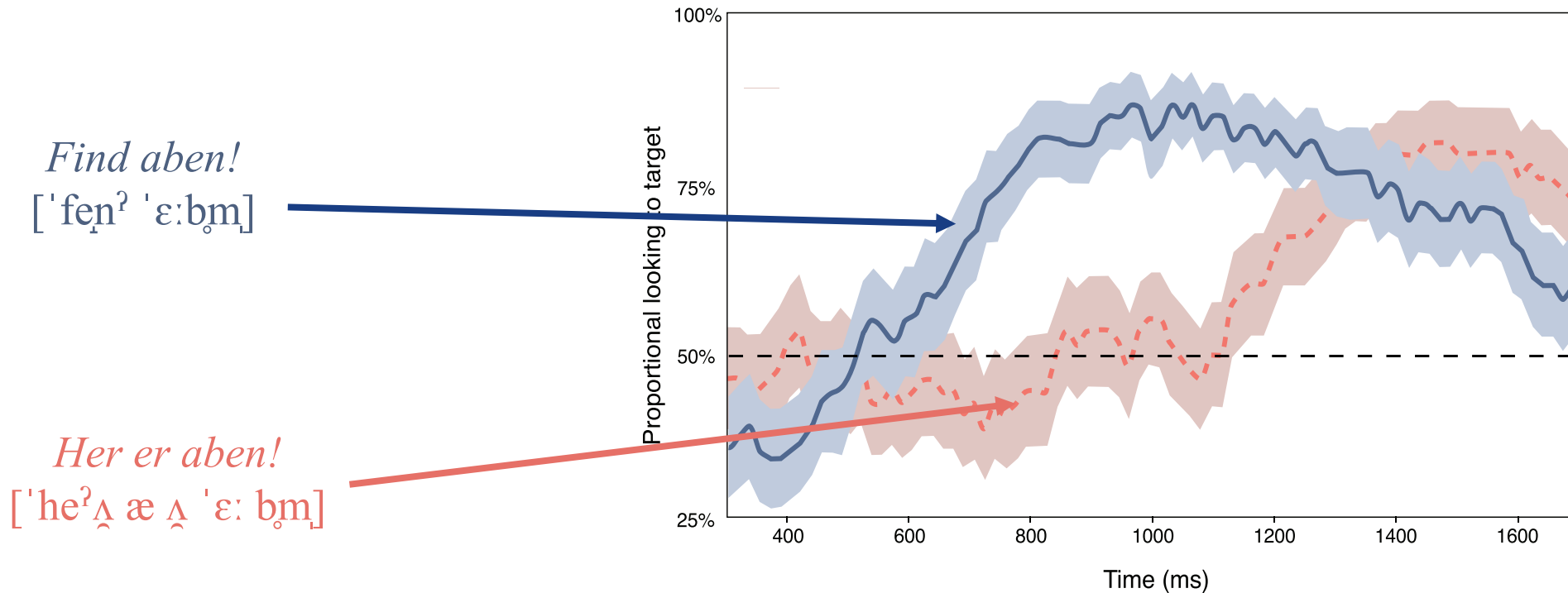
- Børn opdager mønstre og regelmæssigheder i sproget, generaliserer derfra

flotte blomster
biler
dukker

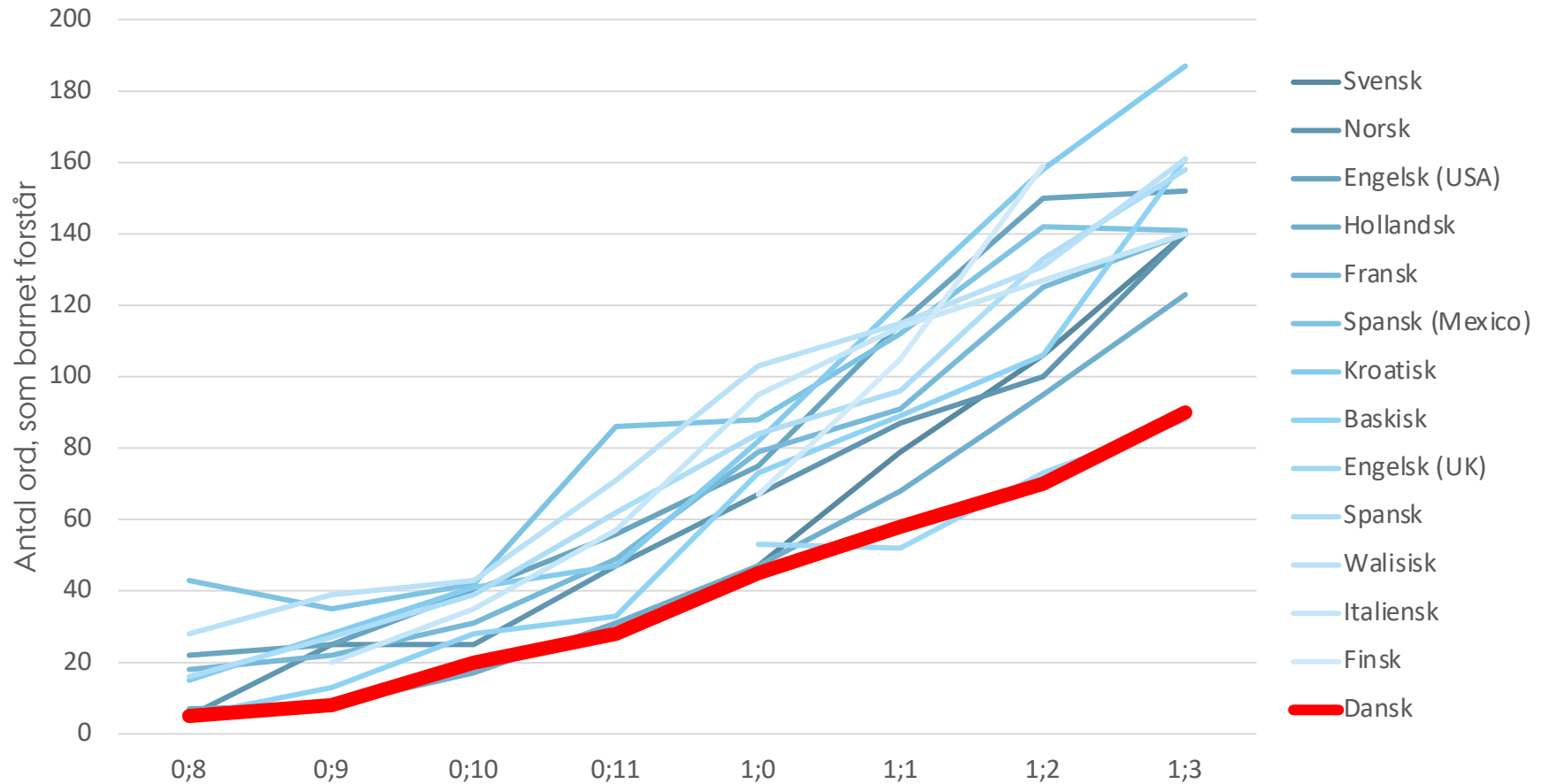
flotteblomster
flotteblomster
flotteblomster

“STATISTISK LÆRING”

- Når talesignalet er reduceret, bliver det svært at bruge statistisk læring

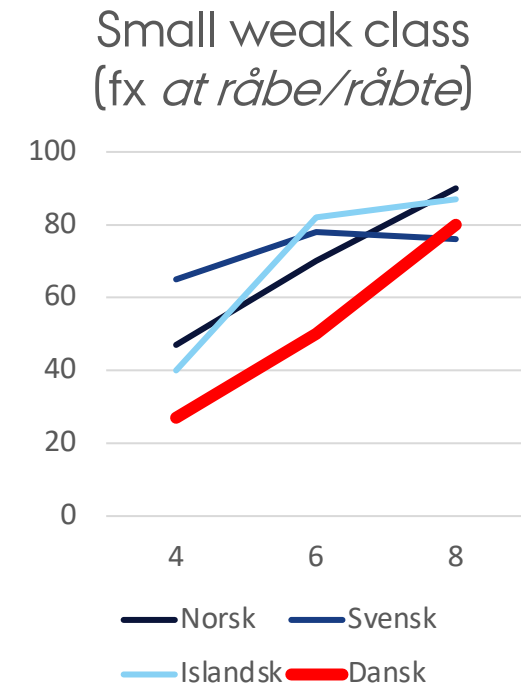
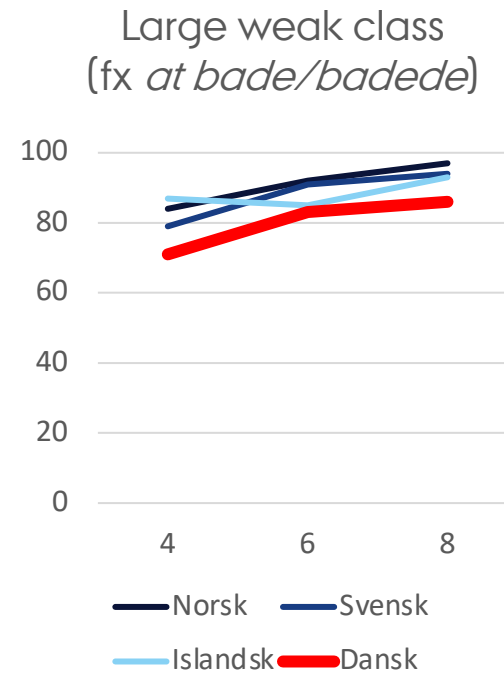
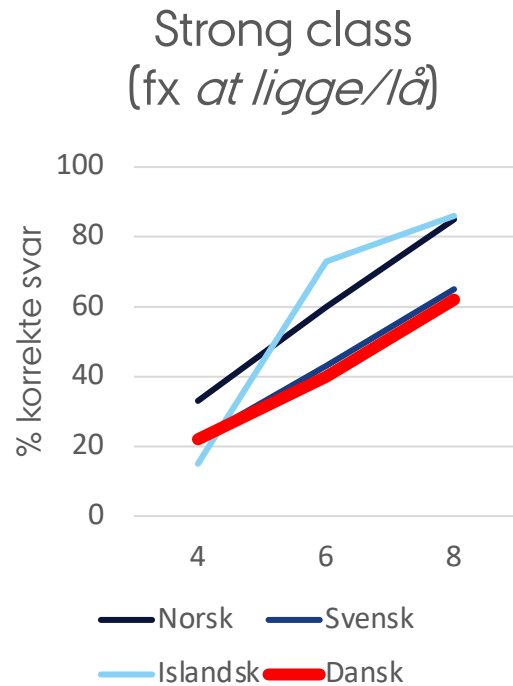

UDVIKLING AF ORDFORRÅD PÅ TVÆRS AF SPROG

Bleses et al. (2008)

TILEGNELSE AF DATID I SKANDINAVIEN

FORSINKEDE SPROGLIGE MILEPÆLE PÅ DANSK

- Forsinket tilegnelse af ordforråd i alderen 0;8-3;2 (Bleses et al., 2008a, 2008b)
- Senere ordspurt (Bleses et al., 2008a, 2008b)
- Senere opståen af imitation og *labeling* (Bleses et al., 2008a, 2008b)
- Senere opståen af ordkombinationer (Bleses et al., 2008a, 2008b)
- Forsinket bøjningsmorfologi i alderen 3;11-8;4 (Bleses, 1998; Bleses et al., 2011)
- Danske *late talkers* klarer sig dårligere end engelske *late talkers* op til 9-års alderen (Bleses et al., 2011; Bleses & Vach, 2014)

Står dansk-lærende børn så foran en særlig
læringsmæssig udfordring?

UDTALE OG SPROGLIGE FORSINKELSER

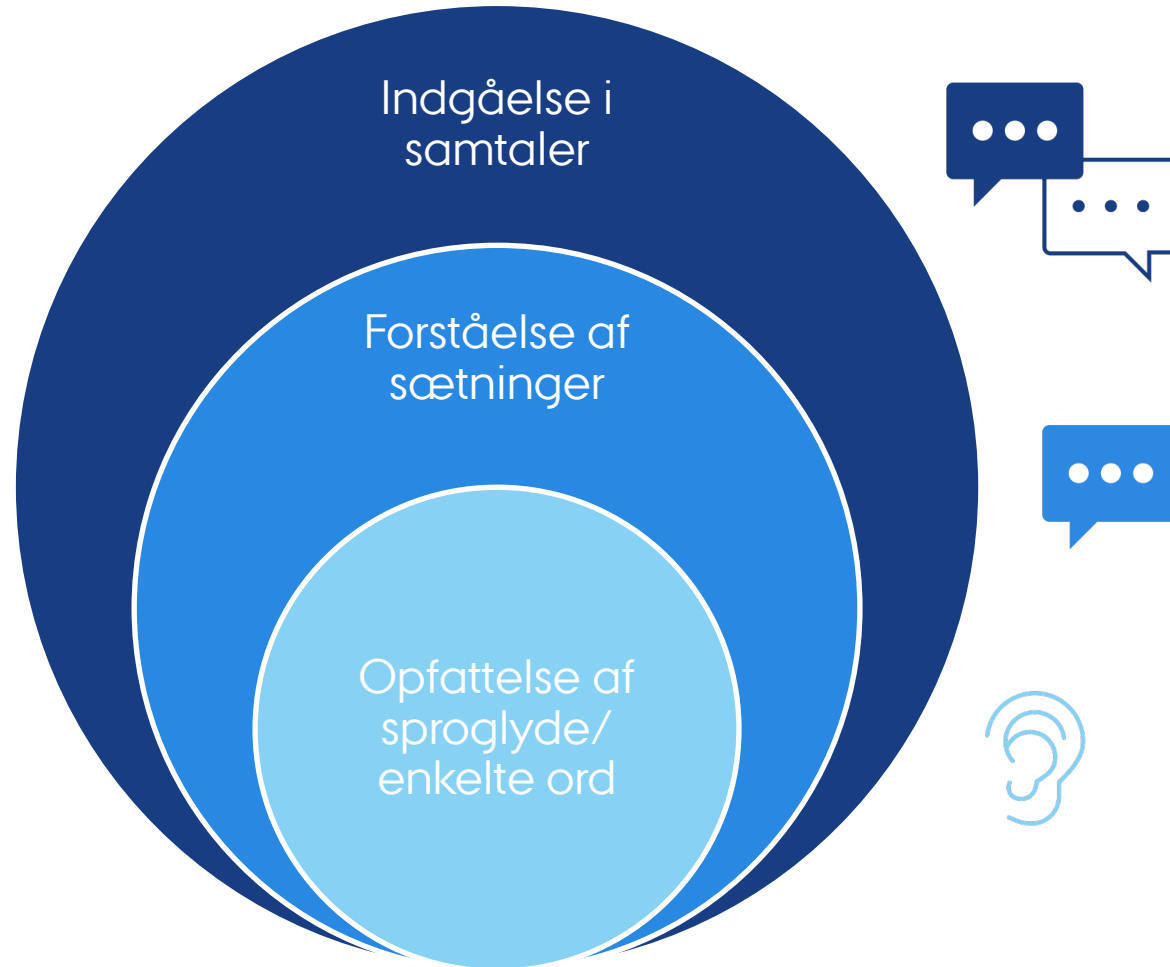
- Danske børn indhenter forsinkelsen (~3 år ift. ordforråd, ~8 år ift. grammatik)
- Hypotese: børn lærer nogle kognitive strategier, der gør dem i stand til at kompensere for den utydelige udtale
- *The Puzzle of Danish*-projektet på Aarhus Universitet

ET “NATURLIGT SPROGEKSPERIMENT”

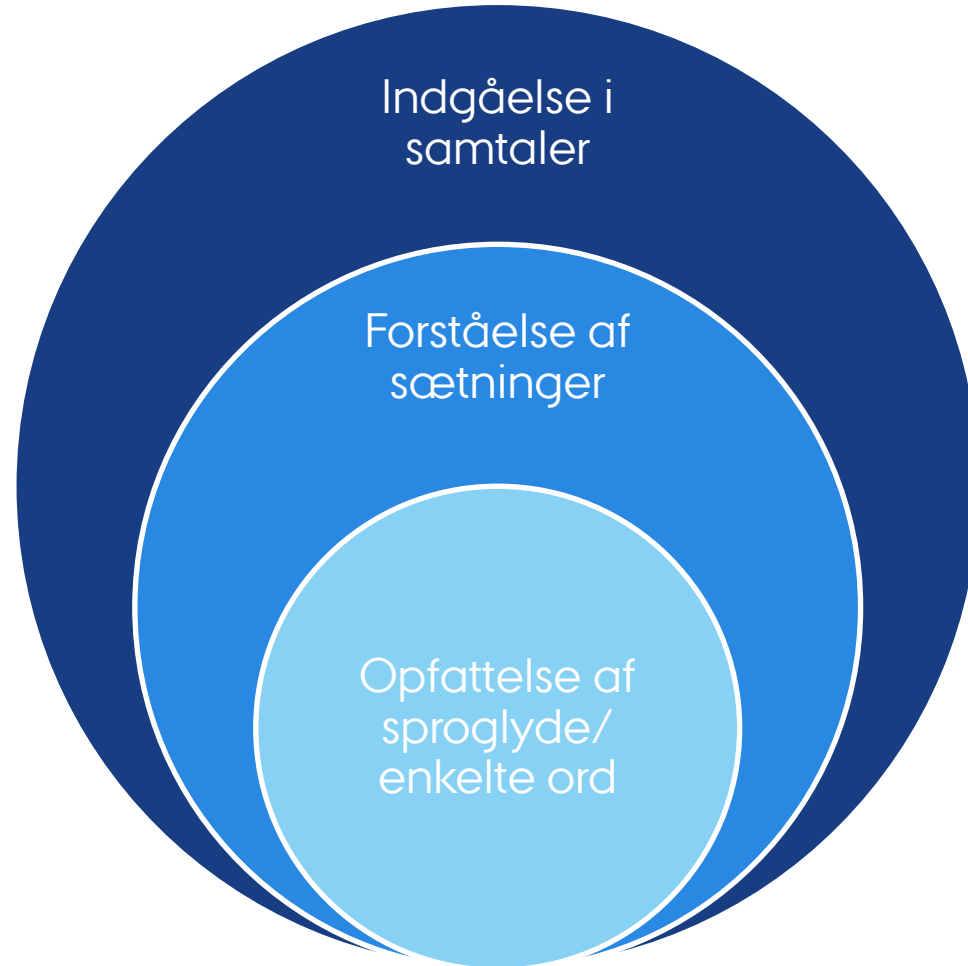
- Systematiske kontrollerede sammenligninger mellem danske og norske voksne sprogbrugere
- Sammenlignelige samfund/kulturer
- Sammenlignelige ordforråd, grammatikker, ortografier
- Men: stor udtalemæssig afstand

TRE SPROGLIGE NIVEAUER

HVAD FANDT VI?

- Danskere fastsætter stærke samtalerammer med højere forudsigelighed og afviger mindre fra konteksten
- Danskere inddrager i højere grad kontekstuel information

KONTEKSTEN PÅVIRKER OPFATTELSEN AF SPROGLYDE

—
“Hun har...”

SENDT

TÆNDT

“... et brev”

KONTEKSTEN PÅVIRKER OPFATTELSEN AF SPROGLYDE

—
“Hun har...”

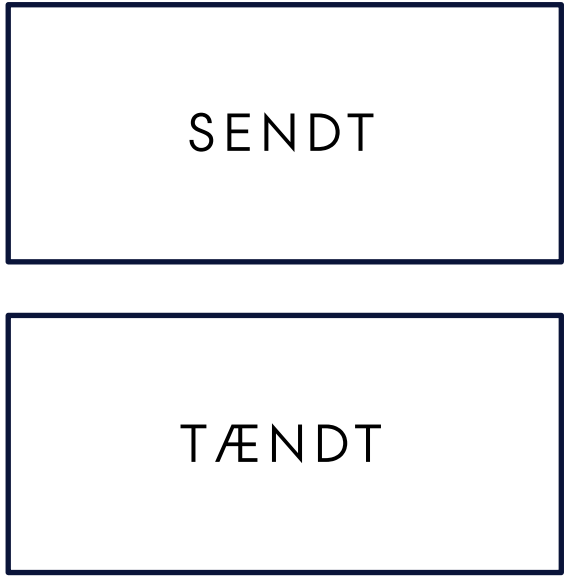
SENDT

TÆNDT

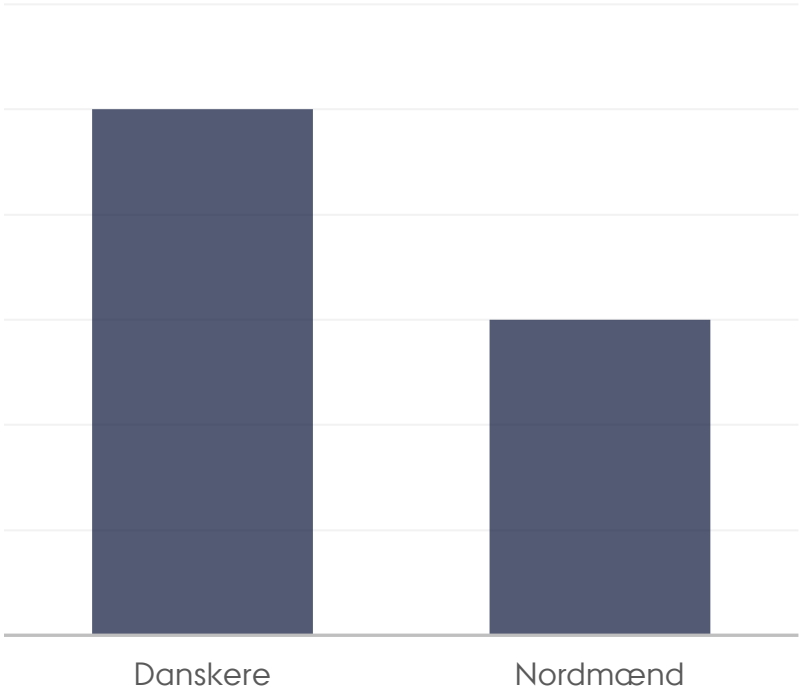
“... en lampe”

KONTEKSTEN PÅVIRKER OPFATTELSEN AF SPROGLYDE

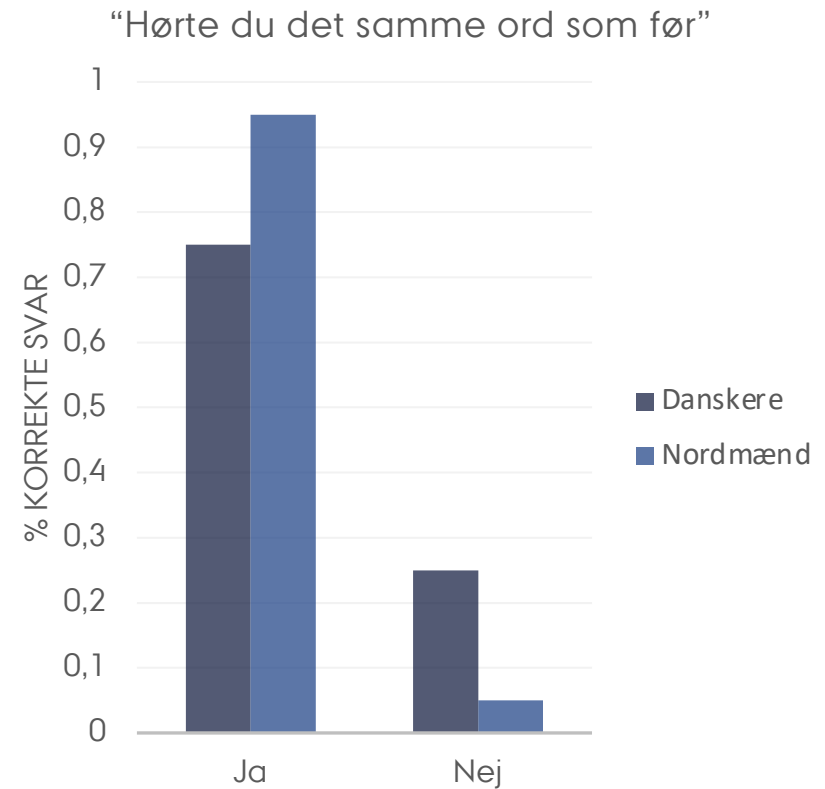
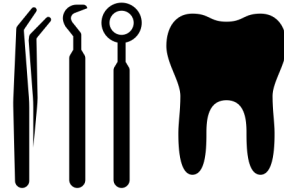

“Konteksteffekt”

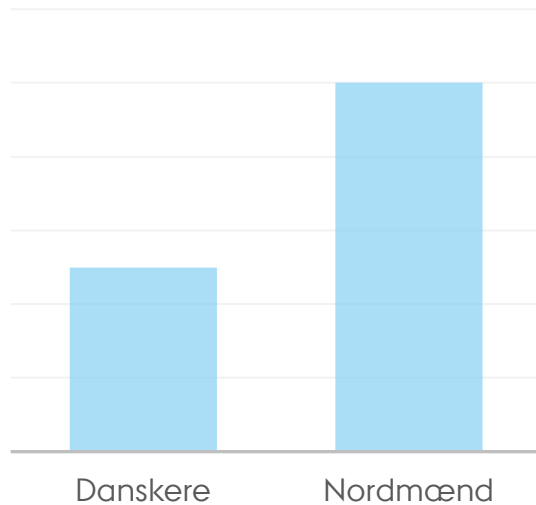
Ishkhanyan et al. (2019)

KONTEKSTEN PÅVIRKER OPFATTELSEN AF SPROGLYDE

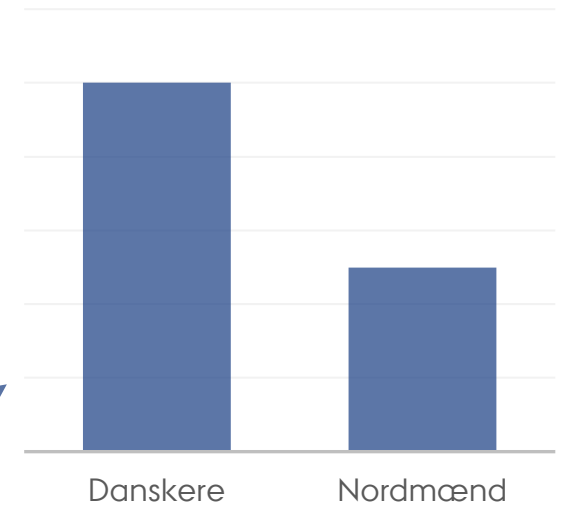
COMMON GROUND: FASTSÆTTELSE AF SAMTALERAMMER

Repair

- Mhm?
- Hvad for noget?
- Hvad? Hvem? Hvor?
- Hvad siger du?
- Kl. 16?
- Hvad sagde du det var?

Alignment

- Jeg har ikke nogen XXX
- Jeg har heller ikke nogen
- Det er faktisk slet ikke godt
- Det er overhovedet ikke godt
- Den dér er anderledes end det første rumvæsen
- Det ville sikkert være nemmere hvis vi havde et rumskib

OPSUMMERING AF RESULTATER

- Tidlige sproglige udfordringer med dansk efterlader muligvis spor i voksensproget i form af kompensationsmekanismer
- Danskere supplerer sløret tale med information fra den sproglige kontekst
- Danskere bygger mere *alignment*, altså redundans, ind i samtaler

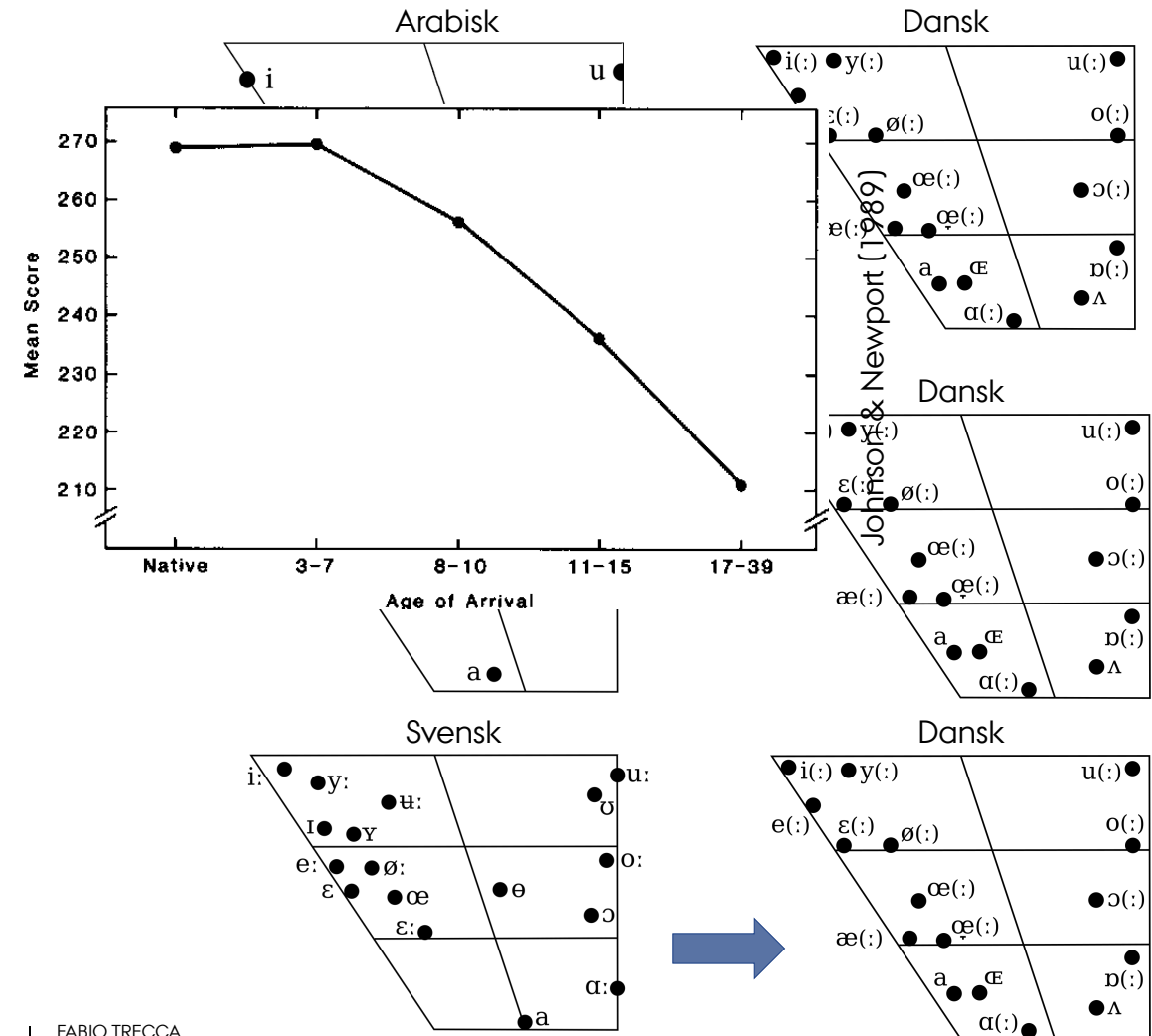
UDFORDRINGER FOR SIMULTANT TOSPROGEDE

- **Fonetisk differentiering:** produktion/opfattelse den pågældende lyd i den rigtige sprogkontekst
- **Sprogspecifikke fonologiske mønstre:** tilegnelse de fonologiske mønstre, der er specifikke for hvert sprog
- **Fonetisk *transfer*:** påvirkning af fonetiske træk fra det ene sprog på udtalen af lyde i det andet sprog
- **Sprogdominans:** mængde/kvalitet af input, sprogbrugsmønstre, sociale/følelsesmæssige forhold
- **Fonologisk opmærksomhed:** forståelse for fonologiske strukturer i hvert af sprogene
- **Mindre sproginput på hvert sprog**

UDFORDRINGER FOR SEKVENTIELT TOSPROGEDE

Alt det ovennævnte, plus:

- Alderbetingede effekter
- Perceptuel indsnævring

DOSE-RESPONSE-EFFEKT AF INPUT

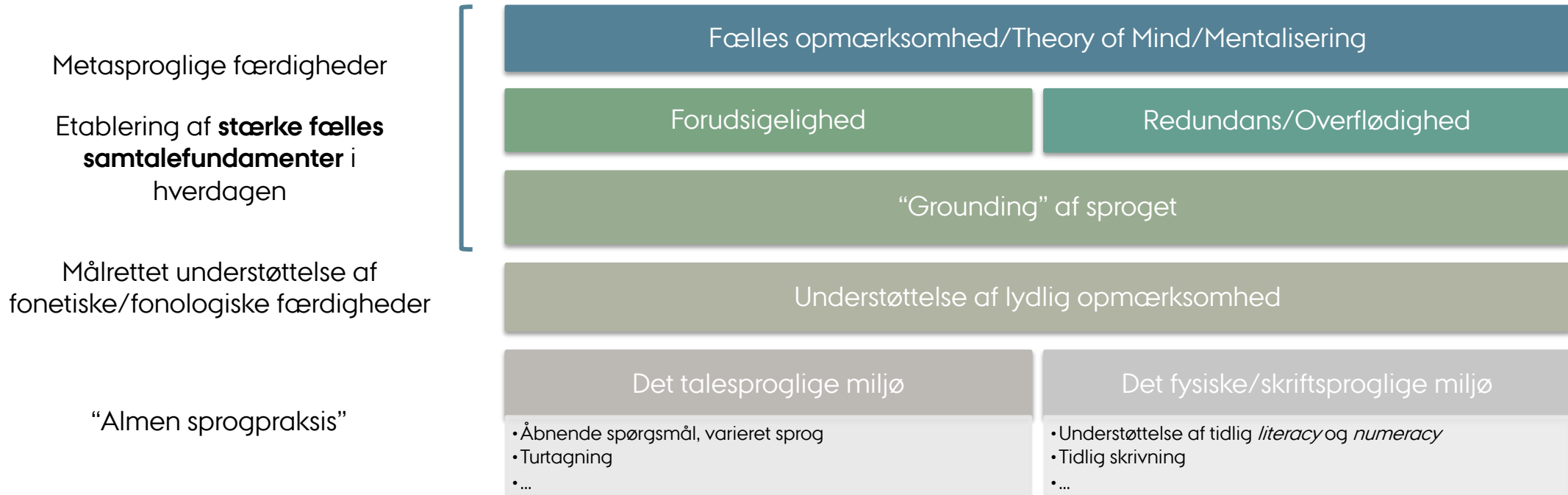
- Lavere sproginput hos tosprogede er ikke et problem...
- ... så længe de to sprog har lignende fonetiske/fonologiske træk
- Mestring af træk, som er unikke til det ene sprog, kræver høj eksponering/øvelse

- Mange fonetiske nuancer på dansk?

METASPROGLIGE FÆRDIGHEDER

- Nogle sprog vægter evnen til at inddrage kontekstuel information højere end andre?
- Sproget er “groundet” i konkrete hverdagssituationer
- Sprogtilegnelse er ikke kun tilegnelse af *sproget*, men også af kognitive og kommunikative redskaber

HVORDAN KAN UNDERSTØTTE TILEGNELSEN AF DANSK?

OPSUMMERING

- Dansk-lærende børn står måske foran en særlig udfordrende tilegnelsesproces
 - *flere mulige årsager, herunder særtræk ved sproget*
- Endnu mere udfordrende for (sekventielt?) tosprogede børn
- Tegn på, at danskere er særligt afhængige af kontekstuel information
- Udover den “almene” sprogpraksis, kan børn gavne af:
 - målrettet understøttelse af lydlig kompetencer
 - målrettet understøttelse af evnen til at trække information fra den omgivende kontekst
 - *metasproglige kompetencer*

EN STOR TAK TIL:

Byurakn Ishkhanyan

Christina Dideriksen

Kristian Tylén

Riccardo Fusaroli

Dorthe Bleses

Anders Højen

Christer Johansson

Morten H. Christiansen

INSTITUT FOR
KOMMUNIKATION OG KULTUR
AARHUS UNIVERSITET

DANMARKS FRIE
FORSKNINGSFOND
INDEPENDENT RESEARCH
FUND DENMARK

UNIVERSITETET I BERGEN